

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 36. De Trasactionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

lisset tantum exceptio, *d. l. i. iurugentium*, §. 4. Ex pacto non nudo oritur & obligatio & actio utroque iure, *d. l. 7. & toto tit. D. de praescriptis verbis*. Ratio, cur ex nudo pacto iure civili non detur actio, est, quia quando quis nudo pacto promittit aliquid, eo iure intelligitur leviter & inconsiderate promississe; & ideo jus illud non cogit eam stare promissis, sed hoc ejus liberalitati & honestati relinquit. Deinde, quia si ex nudo pacto daretur actio, infinitae inde lites facile nascerentur, cum nihil sit in communi vita frequentius, quam civiles illae nudis pactis promissiones.

5. Caeterum an iure Pontificio ex nudo pacto oriatur obligatio & actio: admodum controversant inter doctores. Communior & receptior sententia est, oriri, *ex c. 1. h. t.* Nam, quod ibi vult Pontifex, ut inita pacta suam obtineant firmitatem, illud videtur etiam de nudis pactis accipiendum: & *ex c. 3. eod.* ubi jubet Pont. quae promittuntur, opere compleri. Ratio differentiae, quia grave est fidem fallere, cum inter simplicem promissionem & iurandum apud Deum nihil intersit, *can. iuramenti xx. l. 9. §. 5.* Jus autem Pontificium maxime periculum animae spectat: non ita civile, quod magis inspicit externam & politicam, quam internam iustitiam. Unde etiam tollat quaedam usuras. *l. Eos qui Cod. de usuris*; & concubinatum *toto i. D. de concubinis*.

§ III.

Quis, cui, & de quibus possit pacisci.

1. *Pacisci omnes possunt, qui consentire.*
2. *Alieri nemo paciscitur.*
3. *De omnibus, ad rem familiarem spectantibus pacisci licet.*
4. *Non valet pactum, bonis moribus aut iuri contrarium.*

Quandoquidem pacta fiant consensu, *l. 1. D. eodem* live expresso live tacito, pacisci omnes possunt, qui consentire: & e contra, pacisci non possunt, qui nequeunt consentire, ut infans, pupillus infantiae proximus, furiosus extra lucida intervalla, mente captus, ebrius, prodigus, cui bonis interdictum est, nisi paciscendo faciat conditionem suam meliorem, ut si paciscatur, ne à se petatur, & similes.

2. Unusquisque autem sibi rectè paciscitur, non alteri, nisi eius iuri subiectus sit, *l. Si decem §. si pactum sim. D. eod.*

3. Deque omnibus rebus pacisci licet, quae ad privatum paciscentium jus spectant: de publicis non item, *l. iurugentium*; §. *si paciscar. l. 4. cum seqq. D. eod.*

4. Cavendum verò, ne, quod in pactum deducitur, bonis moribus aut iuri adversetur. *l. ap. fin. h. t.* Hinc non valet pactum, ne dolus praestetur, ne furti vel injuriarum agi possit, si furtum vel injuria fiat, *d. l. 7. §. 15. & l. Si unus 27. §. 4. D. eod.* Sicut nec pactum valet de rebus spiritualibus, vel quae spiritualibus sunt annexae, si non sit gratuitum: veluti si quis, re aliquà temporali datà, paciscitur cum alio, ut ab eo beneficium aliquod Ecclesiasticum obtineat. *c. Cum pridem 4. c. Cum Clerici 6. & c. ult. h. t.* Sed neque momenti alicujus est pactum licet beneficium pro beneficio detur, *c. Quasitum inf. de rerum permutat.* quia omne hujusmodi pactum est simoniacum, *d. c. Cum pridem*: nisi quis paciscatur, ut beneficium vel pensionem pro beneficio accipiat, sub beneplacito superioris. Similiter non potest quis pacisci, ut post mortem alicujus succedat ei in beneficio, *c. Accepimus 5. h. t.*

TITULUS XXXVI.

De Transactionibus.

§. I.

Quid sit Transactio.

1. *Transactio & generaliter & specialiter sumitur.*
2. *Definitio transactionis specialiter sumpta explicata.*

Transactio est species pacti generaliter sumpta; ut vel hinc constat ordinis ratio.

1. Sumitur quidem etiam Transactio subinde late pro omni actu, quo ab obligatione receditur, & negotium aliquod inter aliquos componitur, si vel litis causà, si vel non, *c. 2. h. t.* ubi sit Transactio super decimis extra litem: & ita etiam sumitur verbum, Transigere in *l. 1. §. 1. De pactis*. At verò hic specialiter sumitur.

N 3

2. Pro-

2. Prout est rei dubiæ & litis incertæ non gratuita remissio, l. 1. *D. eod.*

Dicitur, rei dubiæ, ut distinguatur à Pacto, quod est de re certa; & quia de re certa & indubitata, v. g. de re iudicata, si appellatum non sit transactio regulariter est nulla, l. *Postrem. 11. D. eod. l. Si causa 32. C. eod. l. Eleganter § post rem D. De condit. indebiti*, quamvis res iudicata pacto remitti possit, d. l. *Si causa C. eod.*

Additur, & litis incertæ; quia Transactio propriè accepta non fit de qualibet re dubia, sed de re dubia propter litem susceptam aut suscipiendam, seu quæ timetur, cap. *Constitutus 4. Et alii, h. t. d. l. Eleganter §. post rem Et l. Fratris Cod. eod.* etiam si alias in se sit certa, quia nihilominus dicitur dubia, propter litis eventum incertum, l. *in summa in princ. D. de condit. indebiti.*

Additur denique, non gratuita; quia nullo dato, vel retento, vel promisso, aut remisso, non procedit transactio; in eoque differt à pacto specialiter sumpto. Et ideo super spiritualibus, & iis, quæ spiritualibus annexa sunt v. g. super beneficio Ecclesiastico, vel jure patronatus, non potest fieri transactio, cap. *4. 7. Et cap. Præterea 9. h. t.* si, quod datur, vel remittitur aut promittitur, si quid temporalis, quia id incidit in crimen Simoniam.

§. II.

Quis transigere possit.

1. *Transigere possunt, qui consentire, Et sana mente sunt.*
2. *Quatenus procurator transigere possit.*
3. *Quatenus tutor Et procurator.*
4. *Quatenus Prælati Ecclesia.*

1. **T**ransigere potest, quicumque pacisci, id est, qui consentire, & mente sanus est, quamvis æger sit corpore, l. *Sanum Cod. eod.* atque ita rectè etiam transigit mutus, surdus: similiter pupillus major infante, ac minor sine tutoris vel curatoris auctoritate, modò rem suam meliorem faciat: quamvis verius sit, locum fore restitutioni, si minor postmodum se læsum tali transactione, etiam juratâ, intra legitima tempora probaverit; præterquam si transegerit super injuriis aut morte patris, & modo ex tali transactione manifestum dedecus minori aut familiæ non inferatur, vide

Treutler. *Select. disput. volum. 1. disput. 7. Thes. 2. ad lit. B.*

2. Nec solum dominus, sed etiam procurator transigere potest, si modò ad transigendum speciale habeat mandatum, vel sit procurator cum administratione libera, c. *Quia ad agendum verus procurator eod. in 6. l. Procurator cui generaliter 58. D. de procuratoribus*; aut in rem suam datus sit, l. *jur. jurandum §. fin. cum l. seq. D. de iurejurando*: quia talis alienare potest, ac proinde etiam transigere, d. l. *Procurator cui D. De procurat. alias verò transigere acquirit, etiam si esset omnium bonorum procurator constitutus, l. Mandatum generali 60. D. de procurat.* quia talis alienare acquirit, & transigere est alienare, l. *Procurator tutorum 63. D. eod.* licet contrarium nonnulli sentiant.

3. Tutores verò & curatores, quamvis transigere possint, non possunt tamen transigendo donare vel alienare res, alienari prohibitas, l. *4. Cod. De prædiis minorum, l. Nulli Cod. h. t.* Idemque in patre, bona liberorum administrante, obtinere verius est, l. *Pupillorum §. si pater D. de rebus eorum*, & c. atque in administratore civitatis, qui similiter transigere possit super jure dubio, tamen transigendo alienare vel donare, seu, quod idem est, rem liquidam sine superioris aut publico omnium, aut majoris partis civium consensu, remittere prohibetur, quia remissio certi juris in donationem incidit, l. *Si quis delegaverit, D. de novat.*

4. Ex eo tamen, quòd transigere sit alienam non potest Prælati Ecclesiæ, v. g. Episcopus, Abbas, & similes, de rebus Ecclesiæ suæ, sine consensu Capituli aut superioris transigere, c. *3. c. Veniens 8. h. t.* etiam si liberam earum habeat administrationem, c. *Cum nobis in fine sup. de elect.* quia Prælati habet liberam potestatem reidumtaxat benè gerendæ, non autem perdendæ vel dissipandæ, c. *Episcopus x. q. 2.* Et ideo ubi agitur de re, in perpetuum præjudicium Ecclesiæ vergente, præter consensum Capituli, requiritur consensus superioris c. *cetero 5. Et d. c. Veniens h. t.* In sui tamen solius præjudicium transigere potest, ut scilicet transactio valeat, quamdiu Ecclesiam restitutus est, non ulterius, d. c. *De cetero.*

§. III.

De quibus transigi possit.

1. Transigere licet de qualibet re dubia.
2. De crimine etiam capitali, excepto adulterio.
3. Non verò de crimine non capitali, excepto crimine falsi.
4. Non etiam de spiritualibus, interveniente aliquo temporalis.
5. Non de matrimonio.
6. Non de relictis testamento.
7. Non de alimentis futuris.

1. **T**ransigi potest de qualibet re dubia & litigiosa, l. 1. D. eod. de qua vel lis est, vel esse potest, l. 2. Cod. eod. etiam post conclusionem in causa, quia tunc quoque dubius litis est eventus. Non tamen post rem judicatam, vel jurejurando decisam, nisi interposita sit appellatio, aut interponi possit, l. 7. D. eod. aut negetur, ignoreturve judicatum esse, l. Post rem 11. D. eod. aut alio modo res judicata adhuc dubia esse possit, l. Cum is 32. §. 1. D. De condit. indebiti: nam alias, cum per sententiam definita & determinata sit, amplius transactio sine non potest; nec expedit, ut, quæ publico iudicio semel definita sunt, rursus pro privatorum arbitrato, tanquam indefinita & incerta, transactio definitur.

2. De crimine quoque capitali tam auctori seu accusatori, quam reo, transigere permittitur, l. transigere 18. Cod. eod. quia unicuique sanguinem suum quovis modo licet redimere, l. 1. D. De bonis eorum & c. Nec pro confessio transigens haberi debet, quia magis declinandi gravissimi periculi causa, quam conscientia facinoris transigere censetur, l. fin. D. De pravaricatoribus. Excipitur tamen in d. l. Transigere adulterium, quod licet ex lege Julia capitale non fuerit l. Clodius D. De his, quibus ut indignis, & c. sed postmodum esse coepit, l. Quamvis Cod. de adulteriis: tamen de eo nominatim lex Julia pacisci vetuit, quia talis conventio in lenocinium incidit; & sufficit, quod postea coepit capitale esse, ut constat, ex d. l. Transigere & d. l. Quamvis.

3. De aliis autem criminibus, quæ pœnam sanguinis non ingerunt, transigere non licet, citra falsi accusationem, d. l. Transigere: quia tametsi crimine falsi certa pœna scilicet deportationis, statuta sit, l. 1. §. fin. D. De falsis: cœ-

pit tamen postea esse arbitraria, l. Qui duobus & penult. D. De falsis; ut ad mortem deveniri possit: & proinde ob metum mortis, etiam in hoc crimine, ut in capitali, transigere litigatoribus permittitur.

4. De spiritualibus verò, vel his annexis, non licet transigere, interveniente aliquo temporali, e. Constitutus, 4. c. super eo 7. c. Præterea 9. h. t. sed gratis & amicabiliter componere, d. c. super eo.

5. At in matrimonio nec transactio, nec compositio amicabilis admittitur, e. fin. h. t. quia si semel legitime contractum sit, amplius dissolvi non potest: si verò illegitimè id est contra sacros Canones, reconciliari non potest partium transactio vel compositione.

6. De eo quoque, quod in testamento relictum est transigere non licet, non inspectis verbis testamenti, quia talis transactio captiosa est, ideoque improba, l. 5. D. eod.

7. Similiter nec de futuris alimentis, quamvis ultima voluntate relictis, sine auctore Prætoris & causæ cognitione, l. Cum hi 8. D. eod. ne contenti modico præsentis, facile sibi relictæ, repudient homines, & inde contra testatoris voluntatem fame luborent: de præteritis verò, quia in his hoc periculum cessat, transigere licet, l. 8. Cod. eod.

§. IV.

De effectu transactionis.

1. Finem controversæ imponere.
2. Retractari ex post facto nequit.

1. **E**ffectus transactionis est, finem litibus motis & movendis, aut quæ timentur, imponere, l. Fratris Cod. & similibus.

2. Præterea quod semel inita nullo prætextu retractari possit, ne quidem rescripto principis, l. Cum proponas 17. Cod. eod. nec sub prætextu specierum vel instrumentorum postea retractorum, l. sub prætextu 19. & 29. Cod. eod. quia qui super principali transigit, etiam super accessoris, & iis terventibus, transigit: & cum transactio fiat libero & mutuo consensu, firma manere debet, e. Statuimus, e. Contingit. h. t. quod enim semel placuit, amplius displicere non potest. Arque ita licet pristina actio non sit extincta, quia transactio non est modus tollendæ obligationis à Jure civili introdu-

ctus,

ductus, *Insistit. Quibus modis toll. obligatio*: tamen agenti semper obstat exceptio transactio- nis, quæ vocatur exceptio litis finitæ, *cap. 1. De litis contest. in 6.* quia transactio non habet mino- rem vim ad litem dirimendam & finiendam, quam res iudicata, *l. Non minorem Cod. eod. Steph. Gratian. 2. p. Disputat. Forens. Discept. 400. n. 27* ubi subiungit, quod facta super sorte, extendat se ad fructus & accessoria, imò ad pœnam.

TITULUS XXXVII.

De Postulando.

1. Verbum Postulandi quid significet hoc loco.
2. Qui postulare possint.
3. Quisdam edicto prohibentur.
4. Quisdam lege.
5. Quisdam sententia.

VOcati ad iudicium ut non paciscuntur vel transigunt, sed malunt iudicio contendere, ideoque querendi sunt advocati vel procurato- res ad causam instituendam vel agendam. Quod spectant sequentes Tit. & imprimis hic *De Po- stulando*: quia postulare est unum ex præparato- riis iudiciorum, de quibus sequitur agendum.

1. Omisâ verò eâ verbi significatione, quâ Postulare significat exposcere in Prælatû, illum, qui propter aliquod impedimentum Canonicû eligi seu promoveri non potest, nisi cum eo dis- pensetur, de qua significatione antè egimus; & rursus eâ, quâ significat idem, quod accusare, ut cum dicimus, Postulare aliquem criminis: hic nihil est aliud, quam desiderium suum vel amici sui apud eum, qui iurisdictioni præest, in iure id est iudicio exponere (quod ad actorem perti- net) vel alterius desiderio contradicere (quod ad reum spectat) *Justin. l. 1 §. 2. D. h. r.* Atq; ita etiâ ii, qui advocati non sunt, dum per se suas ratio- nes coram Iudice allegant, & suam causâ agunt, postulare dicuntur; etiam si Postulandi verbum pro advocacione usurpari certum in *d. l. 1. §. 1. & toto tit. Cod. eod.* Ex eo verò

quod dicitur, in Jure; sequitur eum, qui con- sultit in cubiculo suo, non dici postulare, seu ad- vocatum agere.

2. Postulare possunt omnes, qui nominatim non prohibentur, Prohibentur quidam Edicto Prætoris, quidam lege, quidâ sententiâ Judi- cis.

3. Eorum, qui edicto prohibentur, quidam in totum prohibentur, ut minor XVII annis, alio- quin, complera eâ ætate, postulare minori per- mittitur, *d. l. 1.* Item omninò surdus. Alii pro aliis tantum postulare verantur, pro se possunt, quia Edictum de postulando est prohibitoriû: veluti mulier, tum ne contra pudicitiam, lexui suo con- gruenter, alienis causis se immisceat: tum quia pæcociari munus est virile, civile, & quodam- modo publicum. Item cæcus quia insignia Ma- gistratus videre & revereri non potest. Ideoque non obstat, quod possit esse Judex, *l. Cæcus Cod. de iudicis*, quia iudicia olim etiam privatis à Prætoribus mandabantur, & in Iudice Privato ni- hil nisi iudiciû, prudentia & doctrina requiritur. Insuper insigni turpitudine notati, ut dånati de calumnia, de capitali crimine, passi muliebria, & qui operas suas locarunt ad depugnandum cum bestiis. Alii denique & pro se & pro aliis postulare possunt; non tamen promiscue pro omnibus, sed pro certis tantum personis; ut ille, qui ex Edicto tamquam infamis notatur. Postulare autè hi possunt pro conjunctis personis, puta parentibus, libetis, fratribus, sororibus, uxoribus, & aliis, Edicto compræhensis. Atque hæc quidem personæ omnes ita postulare prohibentur, ut ne consensu quidem partium, aut adversario volente, admitti possunt, quia licet iudiciorum partes illæ, quæ potissimum ad litigatores spectant, pæctis eorundem mutari possint: non tamen eæ, quæ præcipue ob dignitatem publicam magi- stratus conservandam institutæ sunt, uti est hæc postulacionis prohibitio, *d. l. 1. in primo.*

4. Lege interdicitur quibusdam, etiam pro aliis, postulare: veluti iudicibus & arbitris, in ea causa, in qua iudicaturi sunt, *l. Quisquis Cod. eod.* Item non Christiano, sub pœna exilii, *l. ult. Cod. eod.* Clericis quoque interdictionem est à Canoni- bus, ne coram laico Iudice postulent, si ve majoribus Ordinibus sint iniuriati, ut Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi, si ve in minoribus, adhuc versentur, modò stipendius susten-